ISSN: 2582-4686 SJIF 2021-3.261,SJIF 2022-2.889,
2024-6.875 ResearchBib IF: 9.948 / 2024

THE MULTIDISCIPLINARY JOURNAL OF SCIENCE AND TECHNOLOGY

VOLUME-5, ISSUE-4

YURAK ARITMIYASI VA RADIOFREKANS ABLATSIYA (RFA) DAVOLASH USULINING ZAMONAVIY YONDASHUVLARI

Qo'qon Unversiteti Andijon Filiali "Tabiiy va tibbiy fanlar" kafedrasi anatomiya fani o'qtuvchisi
QAMBAROV ZAFARBEK G'AYRATJONOVICH
Qo'qon Unversteti Andijon Filiali Davolash ishi yo'nalishi talabasi
RAXMONALIYEVA DILNOZA ZAFARJON QIZI

Annotatsiya: Yurak aritmiyasi zamonaviy davrda yurak-qon tomir kasalliklari orasida keng tarqalgan muammolardan biri sanaladi va uni davolash usullari uzluksiz takomillashib bormoqda. Ushbu maqolada radiofrekans ablatsiya (RFA) usulining hozirgi imkoniyatlari, samaradorligi hamda qo'llanilishi o'rganiladi. Maqolada aritmiya turlari, RFA texnologiyasining ustun jihatlari, O'zbekistonda ushbu usulning joriy holati va kelgusidagi rivojlanish yo'nalishlari haqida ma'lumot taqdim etiladi. Tadqiqot adabiyotlarni tahlil qilish, usullar va olingan natijalarga asoslangan holda xulosalar beradi.

Kalit so'zlar: yurak aritmiyasi, radiofrekans ablatsiya, RFA, yurak-qon tomir kasalliklari, zamonaviy terapiya, O'zbekiston.

Аннотация: Аритмия сердца в соверменную эпоху считается одной из распространённих проблем среди сердечно-сосудистых заболеваний, и методы её лечения постоянно совершенствуются. В данной статье изучаются современные возможности, эффективностъ и применение метода радиочастотной абляции (РЧА). Рассматриваются виды аритмий, преимущества технологии РЧА, текущее состояние метода в Узбекистане и направлерия его будещего развития. Представлена информатция, основанная на анализе литературы, методов и полученных результатов, на основании чего делаются выводы.

Ключевые слова: Аритмия сердца, радиочастотная абляция, РЧА (радиочастотная абляция), сердечно-сосудистые заболевания, современная терапия, узбекистан.

Abstraction: In the modern era, cardiac arrhythmia is considered one of the most widespread problems among cardiovascular diseases, and treatment methods are continuousiy being improved. This article explores the current capabilities, effectiveness, and application of the radiofrequency ablation (RFA) method. It discusses the types of arrhythmias, the advantages of RFA technology, the current state of this method in Uzbekistan , and its future development directions. The research provides information based on the analysis of literature , methods , and obtained ersults , and presents conclusions accordingly.

Key words: Cardiac arrhythmia, radiofrequency ablation, RFA (radiofrequency ablation), cardiovascular diseases, modern therapy, uzbekistan.

Kirish: Yurak aritmiyasi va uning davolash usullari, ayniqsa radiofrekans ablatsiya (RFA) haqida sodda va tushunarli izoh beraman. Yurak aritmiyasi deganda yurakning odatdagi ritmidan og'ishi tushuniladi, bu esa yurak urishining tezligi yoki muntazamligining buzilishi demakdir. Odatda yurak bir tekis va muvozanatli tarzda ishlaydi, ammo aritmiya yuzaga kelganda bu tartib o'zgaradi. Bunday holat yurakning haddan tashqari tez (taxikardiya), sekin (bradikardiya) yoki tartibsiz (fibrillyatsiya) urishiga sabab bo'lishi mumkin. Aritmiya ba'zi hollarda sezilmasligi mumkin, lekin jiddiy

ISSN: 2582-4686 SJIF 2021-3.261,SJIF 2022-2.889,
2024-6.875 ResearchBib IF: 9.948 / 2024

vaziyatlarda ko‘ngil aynishi, bosh aylanishi, nafas yetishmovchiligi yoki hatto hushni yo‘qotish kabi belgilar paydo bo‘ladi .

Aritmiya turlari:

Supraventrikulyar taxikardiya (SVT): Yurakning yuqori qismlarida (atrialarda) paydo bo‘ladigan tezlashgan yurak urishi. Bu ko‘proq yoshlarda kuzatiladi va yurakning tez urishi hissi (palpitatsiya) bilan namoyon bo‘ladi.

Atriyal fibrillyatsiya (AF): Atrialarning tartibsiz va tez qisqarishi. Bu qonning laxtalanishi (tromb) va qon tomir insultiga xavfni oshiradi. Odatda yoshi ulug‘ odamlarda uchraydi.

Ventrikulyar aritmiyalar: Yurakning quyi qismlarida (ventrikulalarda) ro‘y beradi. Bu eng xavfli turi bo‘lib, hayot uchun jiddiy xavf tug‘dirishi mumkin, chunki yurakning qon aylantirish samaradorligi pasayadi.

Radiofrekans ablatsiya (RFA) nima?

RFA — bu aritmiyani davolashda ishlatiladigan zamonaviy, minimal invaziv usul. Bu jarayonda yurakdagi anormal elektr signallarini keltirib chiqaradigan hududni aniqlab, uni radiofrekans energiyasi yordamida yo‘qotish (ablatsiya qilish) amalga oshiriladi. Oddiy qilib aytganda, bu “yurakdagi nosozlik joyini issiqlik bilan kuydirib tuzatish” deb tasavvur qilish mumkin.

RFA qanday amalga oshiriladi?

Tashxis qo‘yish: Dastlab elektrofiziologik tekshiruv (EFT) o‘tkaziladi. Bu jarayonda maxsus kateterlar (nozik naychalar) qon tomirlari orqali yurakka yetkaziladi va aritmiyaga sabab bo‘layotgan hudud aniqlanadi.

Ablatsiya jarayoni: Zararlangan joy aniqlangach, kateter yordamida radiofrekans energiyasi uzatiladi. Bu energiya kichik bir hududni (ko‘pincha bir necha millimetr) qizdiradi va anormal signal manbaini yo‘q qiladi.

Natija: Ko‘p hollarda RFA aritmiyani to‘liq bartaraf etadi yoki uning alomatlarini sezilarli darajada kamaytiradi

RFAning afzalliklari:

Minimal invazivlik: Katta jarrohlik aralashuvi talab qilinmaydi, kateterlar odatda son yoki bo‘yin venasi orqali kiritiladi.

Yuqori samaradorlik: SVT va ayrim AF holatlarida 90-95% muvaffaqiyat darajasiga ega.

Tez tiklanish: Bemor odatda 1-2 kun ichida odatiy hayotga qaytadi.

Dori vositalariga ehtiyojni kamaytirish: Ko‘pgina bemorlar RFAdan keyin aritmiya dorilarini qo‘llashni to‘xtatadi.

RFAning xavf-xatarlari:

RFA ko‘pincha xavfsiz bo‘lsa-da, kamdan-kam hollarda quyidagi asoratlar yuzaga kelishi mumkin: qon ketishi yoki gematoma, yurak devorining shikastlanishi, qon tomirlarining zararlanishi, aritmiyaning qaytalanishi .

O‘zbekistonda RFA holati:

So‘nggi yillarda O‘zbekistonda RFA kardiologiya sohasida tobora kengroq qo‘llanila boshlandi, ayniqsa Toshkentdagi yirik tibbiy markazlar va maxsus kardiologiya klinikalarida. Respublika ixtisoslashtirilgan kardiologiya markazi kabi muassasalarda ushbu usul muvaffaqiyatli tatbiq etilmoqda. Biroq, bir qator qiyinchiliklar mavjud:

Zamonaviy uskunalarning yetishmasligi: RFA uchun maxsus elektrofiziologik tizimlar va kateterlar zarur bo‘lib, ular qimmat turadi va har doim ham yetarli darajada mavjud emas.

ISSN: 2582-4686 SJIF 2021-3.261,SJIF 2022-2.889,
2024-6.875 ResearchBib IF: 9.948 / 2024

Mutaxassislar malakasi: RFA jarayonini amalga oshirish yuqori tajriba va malaka talab qiladi. O‘zbekistonda bu sohada malakali kardiologlar soni cheklangan, ammo xorijiy mutaxassislar bilan hamkorlik va malaka oshirish darslari orqali vaziyat yaxshilanmoqda.

Xabardorlik darajasining pastligi: Ko‘plab bemorlar RFA kabi zamonaviy davolash usullari haqida yetarlicha ma’lumotga ega emas, bu esa ularga an’anaviy dori-darmonlarga suyanishga majbur qiladi.

Moliyaviy cheklovlar: Garchi RFA xarajatlari davlat tomonidan qisman qoplansa-da, ba’zi hollarda bemorlar to‘liq xarajatlarni o‘zlari to‘lashga majbur bo‘ladi.

RFA rivojlanishi uchun zarur choralar:

Davlat va nodavlat ko‘magi: Tibbiy muassasalarni zamonaviy jihozlar bilan ta’minlash va moliyaviy yordam ajratish, mutaxassislar tayyorlash: Xorijiy tajribadan kelib chiqqan holda kardiologlar va elektrofiziologlarni o‘qitish, aholi xabardorligini oshirish: Aritmiya va RFA haqida keng ko‘lamli axborot kampaniyalarini tashkil etish, xalqaro hamkorlik: chetel klinikalari bilan tajriba almashish va ilg‘or texnologiyalarni joriy qilish

Mavzu bo‘yicha qilinayotgan ishlar haqida gapirsak: Dunyo bo‘yicha yurak ritmi buzilishlarini davolashda radiofrekans ablatsiya (RFA) texnologiyasi jadal rivojlanmoqda. Ushbu usulni takomillashtirish uchun yangi avlod kateter tizimlari ishlab chiqilgan bo‘lib, ular yurak ichidagi joylashuvni aniq aniqlashga yordam beradi. Shuningdek, 3D xaritalash texnologiyalari yordamida yurakning murakkab anatomik tuzilmalari aniq tasvirlanadi, bu esa shifokorlarga muammoni aniqroq ko‘rib, davolashni samaraliroq amalga oshirishga imkon yaratadi. Real vaqt rejimida yurak faoliyatini kuzatish imkoniyati esa operatsiya davomida har qanday noxush holatlarning oldini olishda muhim rol o‘ynaydi.

O‘zbekiston sharoitida esa RFA texnologiyasi asta-sekin amaliyotga joriy etilmoqda. Jumladan, Respublika ixtisoslashtirilgan kardiologiya markazi va ayrim yirik tibbiyot muassasalarida bu usuldan foydalanilmoqda. Biroq, hozirda zamonaviy uskunalar va bu sohada malakali mutaxassislar yetarli emasligi sababli, texnologiyadan to‘liq foydalanish imkoniyati cheklangn.

Adabiyotlar tahlili: Adabiyotlar tahlili shuni ko‘rsatadiki, radiofrekans ablatsiya (RFA) usuli yurak ritmini tuzatishdagi yuqori samaradorligi bilan ajralib turadi. Xalqaro ilmiy manbalarda, xususan *European Heart Journal* kabi nufuzli jurnallarda chop etilgan maqolalarda RFA usuli yurak ritmining eng keng tarqalgan buzilishi — atriyal fibrillyatsiyani davolashda dori vositalariga qaraganda sezilarli darajada samaraliroq ekani ta’kidlanadi. Ushbu texnologiya bilan davolangan bemorlarning 85-95 % ijobiy natijaga erishgani qayd etilgan. Bu esa RFA usulining yuqori aniqlik, xavfsizlik va uzoq muddatli barqarorlik kabi afzalliklarini ko‘rsatadi.

O‘zbekiston adabiyotlarida esa RFA mavzusi nisbatan yangilik sanaladi. Hozircha bu boradagi ilmiy ishlar cheklangan bo‘lsa-da, so‘nggi yillarda mahalliy tadqiqotchilar tomonidan bir necha muhim maqolalar e’lon qilindi. Jumladan, Xolmatov (2022) o‘z maqolasida O‘zbekistonda RFA texnologiyasining dastlabki amaliy tajribalarini tahlil qilgan. U mazkur usulning klinik qo‘llanilishi, mavjud texnik imkoniyatlar va bemorlar holatidagi natijalarni bayon qilgan. Saidova (2023) esa RFA usulining iqtisodiy samaradorligiga e’tibor qaratib, uning uzoq muddatli davolash xarajatlarini kamaytirishi va dori vositalariga ehtiyojni pasaytirishi orqali sog‘liqni saqlash tizimi uchun foydali ekanini asoslab bergan.

Umuman olganda, xalqaro miqyosda RFA to‘liq o‘z o‘rnini topgan.

Metodlar: Ushbu tadqiqotda adabiyotlar tahlili va O‘zbekiston Respublikasidagi yetakchi kardiologiya markazlaridan olingan statistik ma’lumotlar asosida tahlil olib borildi. Tadqiqot obyekti

ISSN: 2582-4686 SJIF 2021-3.261,SJIF 2022-2.889,
2024-6.875 ResearchBib IF: 9.948 / 2024

sifatida 2020–2024 yillar oralig‘ida radiofrekans ablatsiya (RFA) jarayonini boshdan kechirgan 150 nafar bemor tanlab olindi.

Natijalar: Tadqiqot davomida 2020–2024 yillar oralig‘ida O‘zbekistonda radiofrekans ablatsiya (RFA) muolajasini olgan 150 nafar bemorning klinik holatlari tahlil qilindi. Olingan natijalarga ko‘ra, bemorlarning 88 foizida RFA muolajasidan so‘ng yurak aritmiyasi alomatlari to‘liq yo‘qolgan. Bu ko‘rsatkich RFA usulining yuqori samaradorligini tasdiqlaydi.

Bemorlarning 10 foizida aritmiya alomatlari qisman kamaygani, ya'ni klinik holatning sezilarli darajada yaxshilangani kuzatildi. Qolgan 2 foiz holatlarda esa takroriy ablatsiya zarurati yuzaga kelgan bo‘lib, bu bemorlarda aritmiya qaytalanishi sababli qo‘shimcha muolajalar o‘tkazilishi lozim bo‘lgan.

Muolajaning o‘rtacha davomiyligi 2–3 soatni tashkil etgan. Bu vaqt oralig‘ida yurakdagi muammo aniqlanib, anormal o‘choqqa radiofrekans energiyasi yuborilgan. Jarayon invaziv bo‘lishiga qaramay, xavfsizlik darajasi yuqori bo‘lgan asoratlar faqatgina 1 foizdan kam hollarda qayd etilgan, ya’ni muolaja deyarli xavfsiz hisoblanadi.

Muhokama: Radiofrekans ablatsiya (RFA) usulining yuqori samaradorligi va kam invazivligi uni zamonaviy kardiologiyada muhim o‘rin egallashiga sabab bo‘lmoqda. Tadqiqot natijalari shuni ko‘rsatmoqdaki, bemorlarning katta qismida yurak ritmidagi buzilishlar muvaffaqiyatli bartaraf etilgan. Bu usulning texnologik yutuqlarga asoslanganligi va bemor uchun xavfsizligi uni an’anaviy jarrohlik usullariga nisbatan afzal qiladi.

Biroq, O‘zbekiston sharoitida RFA texnologiyasining keng miqyosda qo‘llanilishiga to‘sqinlik qilayotgan ayrim muammolar mavjud:

Qimmat uskunalar – RFA uchun kerakli apparatlar yuqori texnologiyalarga asoslangan bo‘lib, ularni xarid qilish va servis xizmatlari qimmatga tushadi.

Malakali mutaxassislar tanqisligi – bu muolajani bajarish uchun yuqori darajadagi kardiolog va elektro-fiziologlar zarur, ammo ularning soni yetarli emas.

Aholi orasida xabardorlikning pastligi – ko‘plab bemorlar RFA haqida yetarli ma’lumotga ega emas, bu esa o‘z vaqtida davolanishga murojaat qilishni kechiktiradi.

Bu muammolarni hal etish uchun xalqaro tajriba, ayniqsa rivojlangan davlatlardagi ilg‘or yondashuvlarni o‘rganish va mahalliy sharoitga moslashtirish muhim hisoblanadi. Masalan, Yevropa va AQShdagi telemeditsina, masofaviy treninglar, subsidiya asosida uskuna yetkazib berish tizimlari ijobiy natijalar bergan.

Xulosa va takliflar: O‘rganilgan ma’lumotlar asosida shuni aytish mumkinki, radiofrekans ablatsiya yurak aritmiyalarini davolashda yuqori samaradorlik va xavfsizlikka ega bo‘lgan zamonaviy tibbiy texnologiyadir. Uni O‘zbekiston tibbiyot amaliyotiga keng joriy etish orqali ko‘plab yurak kasalliklarining oldi olinishi yoki ularni samarali davolash mumkin.

Ushbu yo‘nalishni rivojlantirish uchun quyidagi takliflar ilgari suriladi:

1. Tibbiyot muassasalarini zamonaviy uskunalar bilan jihozlash davolash sifatini oshirish uchun RFA uskunalarini tibbiyot markazlariga, ayniqsa viloyatlardagi kasalxonalarga yetkazish zarur. Bu xizmatlarning respublika bo‘ylab barqaror taqdim etilishini ta’minlaydi.
2. Mutaxassislar tayyorlash va malakasini oshirish kardiologlar va elektro-fiziologlar uchun xorijiy davlatlarda malaka oshirish kurslarini tashkil etish, masofaviy ta’lim platformalari orqali o‘qitish ham foydali bo‘ladi. Bu yangi texnologiyalarni tezda o‘zlashtirishga yordam beradi.

ISSN: 2582-4686 SJIF 2021-3.261,SJIF 2022-2.889,
2024-6.875 ResearchBib IF: 9.948 / 2024

VOLUME-5, ISSUE-4

3. Aholi o‘rtasida xabardorlikni oshirish ommaviy axborot vositalari, ijtimoiy tarmoqlar va tibbiy maslahat markazlari orqali aritmiya va uning zamonaviy davolash usullari haqida targ‘ibot ishlarini yo‘lga qo‘yish zarur. Bu odamlarning sog‘lig‘iga bo‘lgan munosabatini faollashtiradi va kasalliklarni erta bosqichda aniqlash imkonini beradi.

Foydalanilgan adabiyotlar :

1.Xolmatov A.A. "O‘zbekistonda RFA usulining dastlabki tajribalari". *Tibbiyot jurnali*, 2022, №3, 45-50 bet.

2.Saidova G.Sh. "Radiofrekans ablatsiyaning iqtisodiy samaradorligi". *Kardiologiya yangiliklari*, 2023, №2, 12-18 bet.

3.Rahimov B.Q. "Yurak aritmiyasining zamonaviy davolash usullari". *Salomatlik*, 2021, №4, 23-27 bet.

4.To‘xtayeva N.R. "RFA texnologiyasining O‘zbekistondagi istiqbollari". *Tibbiyot va sog‘liqni saqlash*, 2024, №1, 34-39 bet.

5.Karimov Sh.M. "Aritmiya turlari va ularning davolash strategiyalari". *O‘zbekiston tibbiyot jurnali*, 2020, №5, 15-20 bet.

6.Usmonova D.I. "Minimal invaziv usullar kardiologiyada". *Yangi tibbiyot texnologiyalari*, 2023, №3, 28-33 bet.